

PASIKARTOK IR ĮSIVERTINK

III. Nesenstanti pasakų išmonė

I skyrius. Kodėl lietuvių liaudies pasakos vis dar reikšmingos?

Peržvelk I skyriaus , pasiklausyk pasakos „Gudri mergina“ (LRT mediateka) ir atlik užduotis.

1. Sunumeruok pasakos plano dalis iš eilės. Įrašyk trūkstamus žodžius.

PASAKOS PLANAS

.....*Karalius turėjo atiduoti mergai žadėtus pinigus.*

.....*Karalius liepia valstiečio dukrai atlikti antrą darbą:*

.....*Karalius užmena mįslę: kas yra*

.....*Valstiečio duktė apsisupo, užsisėdo ant*

.....,

karaliui padovanojo, bet tas

.....*Karalius nori, kad valstiečio dukra ateitų nei, nei*

....., *nei..... ir būtų nei, nei*

.....

ir atneštų nei, nei

.....

.....*Vienintelė valstiečio dukra įmena karaliaus mįslę, bet šis nenori atiduoti jai žadėtų pinigų.*

.....*Karalius skiria valstiečio dukrai pirmą darbą:*

2. Pasiklausyk pasakos dar kartą ir apibūdink veikėjus.

Veikėjas	Būdo savybė	Paaškinimas remiantis pasaka
Karalius		
Mergina		

Valstietis		
------------	--	--

3. Pagrīsk teiginius remdamasis klausyta pasaka. Parašyk po du ģrodymus.

Kūrinys „Gudri merga“ yra pasaka.

.....

.....

Ši pasaka yra buitine.

.....

.....

Pasaka padeda pažinti pasauli, jo tvarku.

.....

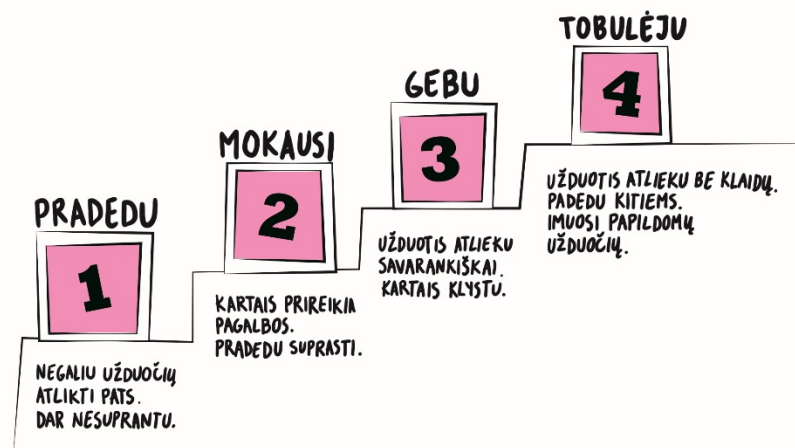
.....

Pasakoje žavimasi žmogaus sūmoju.

.....

.....

Atlikęš užduotis ģsivertink.

PASIKARTOK IR ĮSIVERTINK

III. Kasdienė išmintis

II skyrius. Kaip literatūrinės pasakos perteikia tradicines vertybes?

Peržvelk II skyriaus , prisimink lietuvių pasaką „Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių“ (p. 18–23) ir atlik užduotis.

1. Rašytoja Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė remdamasi lietuvių pasaka sukūrė pjesę vaikams „Dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių“. Apibrauk požymius, iš kurių galima spręsti, kad kūrinys yra drama, ir juos paaiškink.

Dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių

Keturių veiksmų pasaka

VEIKIA

TĖVAS

MEILUTĖ

ŠIAURYS

SAULIUS

JAUNUTIS

<...>

PIRMAS VEIKSMAS

Pilies rūmų menėje vaikai žaidžia. Auklė verpia.

Tėvas sėdi susirūpinęs

MEILUTĖ

Tėtis liūdnas, susimąstęs

Gal jis serga – negaluoja?

Tėti, tėti, kas tau skauda,

Kad tu liūdnas?

TĖVAS

Rūpesčio turiu, dukrele.

2. Perskaityk ir palygink lietuvių pasakos ir Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės pjesės ištraukas. Įrašyk žodžius: *veikėjų paveikslai, nuotaika, įvykių pasakojimas, dialogas, veikėjų požiūriai, pasakotojas* (tinkamu linksniu). Paskutiniams trims teiginiams žodžius sugalvok pats ir juos įrašyk.

Atėjus vakarui, tuoj ir išgirdo:
juodvarniai sukranksėjo, nusileido ir
suėjo žmonėmis į trobą; visi
džiaugėsi, kad pataisytos lovos ir
padėti marškiniai su kelnėmis. Visi
apsitaisė, eina valgyti, žiūri – jų
duona nuraikyta. Vyresnysis sako:
– Lovas ir mus pačius aprėdė² –
gerai, bet kad duonos trūksta, tai
negerai; na, bet ką padarysi!

Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių
// *Gulbė karaliaus pati*. Vilnius: Vaga,
2012

SAULIUS
Mūsų lovos sutvarkytos:
baltos, švarios...
JAUNUTIS
Gėlės, gėlės...
kaip daržely tuos sesės.
SAULIUS
Linksmas, broliai broliužėliai!
<...>
ŠIAURYS (*pašokęs*)
Mūsų duona nuraikyta,
Mums skriauda čia padaryta –
Įsisuko kas nelemtas...
SAULIUS
Dovaną ir tau padėjo.
ŠIAURYS
Dovanojo ranka viena,
o kita mums duoną grobė.
JAUNUTIS
Taip mažai tenuraikyta.
ŠIAURYS
Pavogta. Vis tiek, kiek ėmė.
Ryt drąsiau ims – pamatysit.
Šeimininkas čia nelemtas
Įsisuko. Kalną griausiu
Ir atradęs – neatleisiu.
JAUNUTIS
O jei sesė... Jei meilutė ...

Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė. *Raštai*. T. 2.
Vilnius: Vaga, 1987. P. 175

Liaudies pasakoje susitelkiama į, pjesėje išplėtojami
....., atskleidžiami skirtingi
į situaciją. Abiejose ištraukose kuriama nuostabos, netikėtumo
Liaudies pasakoje ją pajuntame iš intonacijų: „Visi apsitaisė,
eina valgyti, žiūri – jų duona nuraikyta.“ Pjesėje apie veikėjų jausmus sužinome iš

..... . *Kiekvieno veikėjo kalba yra savita, atskleidžianti jo*
Jaunutis yra, *nes*
Saulius yra, *nes*
Šiaurys yra, *nes*

3. Spektaklis pirmą kartą buvo parodytas 1933 m. Klaipėdoje. Po premjeros laikraštyje „Šiaurės Lietuva“ pasirodė žurnalisto Prano Razmos straipsnis „Dvylika brolių juodvarnių“. Perskaityk straipsnio ištrauką ir pabaik sakinius.

Pasaka apie dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių, šiek tiek pakeista <...>, pritaikyta pamokymui, paskatinimui gera daryti. Štai ir jos turinys. Gyvena bajoras, rengiasi dar kartą vesti, tačiau jo sužieduotinė pareikalauja turimus 12 sūnų visiškai iš namų išvaryti. Bajoras supyksta, parašo įžeidžiantį laišką, dėl kurio atvyksta sužadėtinės motina – ragana. Ji paverčia visus brolius juodvarniais. Jų sesuo Meilutė eina jų ieškoti, širdies balso, meilės vedama. Ją lydi vienas iš pasakų trejukės, kvailasis brolis Širdukas, tuo tarpu, kai kiti du, protingieji broliai, visai sąmoningai ir gražiai prisieti prie visos pasakos, trukdo jiems. <...>

Meilutė (G. Jakavičiūtė) ir Širdukas (E. Bindokaitė) visur buvo nuoširdūs, gražūs, atsidėję ir rūpestingai ėjo likimo skirtas pareigas – brolių juodvarnių ieškoti. Protuolis (A. Radzevičius) ir gudruolis (S. Jokna), nors protingi ir gudrūs, tačiau būdami pavydūs, nenuoširdūs, nemoką mylėti, užjausti, būdami materialistai¹, savanaudžiai, niekur neturėjo pasisekimo, nes tos visos jų „gerosios“ ypatybės buvo aiškiai matomos.

Šiaurės Lietuva. Nr. 4 (154). 1933 m. sausio mėn. 22 d.

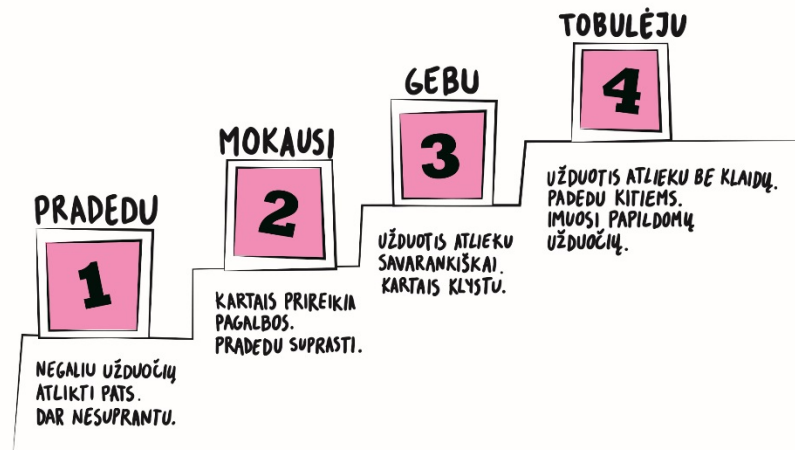
Iš liaudies pasakos rašytoja perėmė šias vertybes:
Naujai pateikė šias vertybes:
Rašytojos sumanymą į pasaką įtraukti tris brolius vertinu,
nes

¹ **Materialistas** – žmogus, viską vertinantis naudos požiūriu.

Idėja tėvą pavaizduoti kitokį nei liaudies pasakoje yra, nes

.....

.....

PASIKARTOK IR ĮSIVERTINK

IV. Nuotyčiai brandina ir suburia draugus

I skyrius. Kaip atrandami, pažįstami, išbandomi draugai?

Peržvelk I skyriaus ir atlik užduotis.

1. Prisimink per III temos pamokas skaitytas pasakas (žr. turinį, p. 2). Sujunk pabirusias jų išplėstinio plano dalis su siužeto dalių ir pasakų pavadinimais (žr. , p. 85).

Siužeto dalys	Pasakų išplėstinio plano dalys	Pasakų pavadinimai
UŽUOMAZGA	<i>Vienai bevaikėi moteriai senutė patarė nusipjauti kairės rankos nykštį, tada turėsianti vaiką.</i>	<i>Hanso Kristiano Anderseno pasaka „Karalaitė ant žirnių“</i>
VEIKSMO EIGA	<i>Kai karalius ėjo gatvėmis po gražiu baldakimu, o visi gėrėjosi naujaisiais karaliaus drabužiais, staiga vienas mažas vaikas sušuko, kad karalius nuogas.</i>	<i>Lietuvių pasaka „Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių“</i>
KULMINACIJA	<i>Tada nusileido broliai su trimis sūneliais ir papasakojo, kad jų seselė nekaltai, kad pamotė ragana ką tik gimusius vaikelius išmesdavo. Visi pagriebė tą raganą ir įmetė j ugnį.</i>	<i>Lietuvių pasaka „Nyksčiukas“</i>
PABAIGA	<i>Per prastą orą j rūmus pabeldė kiaurai peršlapusi mergaitė, kuri sakė esanti karalaitė. Karalienė jai paklojo kuo storiausią sluoksnių patalų, o po jais pakišo žirnių.</i>	<i>Hanso Kristiano Anderseno pasaka „Nauji karaliaus drabužiai“</i>

2. Prisiminęs Vilės Vėl apsakymą „Kaip mes išgarsėjome“, surašyk įvykių, kuriuos sieja priežasties ir pasekmės ryšiai, grandinę (remkis , p. 94).

Živilė pavydėjo seseriai Mykolo dėmesio, todėl
Kadangi, tai vaikai ten pasiklydo., todėl Živilę ir Mykolą suvienijo bendras rūpestis dėl Dienos sveikatos.

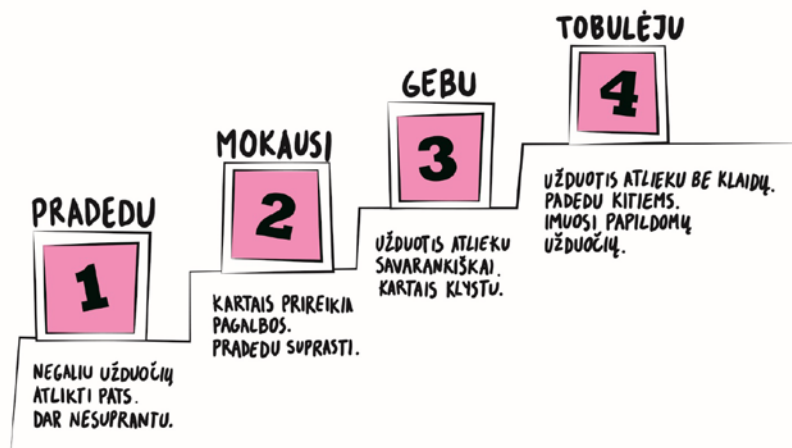
Kadangi ir, rytą vaikai sekė džipų vėžėmis ir juos išgelbėjo pasieniečiai., dėl to jais verta didžiulis.

3. Pažymėk, kuri iš dviejų Vilės Vėl apsakymo „Kaip mes išgarsėjome“ ištraukų yra labiau intriguojanti. Parašyk, kodėl taip manai. (Remkis , p. 99.)

..... „Ne iš karto nubudau, kad galėčiau klausytis. Pagaliau išgirdau. Joks gyvas padaras tokio kraupaus garso skleisti negali.“

..... „Oras vis labiau bjuro. Pušys šniokštė, braškėjo, visai čia pat traškėdamos lūžo senos šakos, o tiesiai ant mūsų galvų krito vėjo nudraskytos spyglių kekės.“

Atlikęs užduotis įsivertink.

PASIKARTOK IR ĮSIVERTINK

IV. Nuotyčiai brandina ir suburia draugus

II skyrius. Kaip puoselėjama draugystė?

Peržvelk II skyriaus ir pasitikrink, ko išmokai.

1. Kaip kuriami Vlado Dautarto apysakos „Žydrieji jungos“ ir Rimtauto Rimšos apysakos „Ne Karibų kruizas“ veikėjų paveikslai? Įrašyk į lentelę tinkamas citatas.

	Apysakos „Žydrieji jungos“ žodžiai, kuriais kuriamas Šarūno paveikslas	Apysakos „Ne Karibų kruizas“ žodžiai, kuriais kuriamas Igno paveikslas
Išvaizda		
Asmenybės bruožai		
Veikėjo kalba		
Veikėjo elgesys, veiksmai		
Veikėjo mąstymas, emocijos		

2. Remdamasis 1 užduoties citatomis palygink Igną ir Šarūną. Įrašyk, kuo jie skiriasi ir kuo yra panašūs.

Šarūnas	Abu veikėjai	Ignas

3. Pasakyk savo nuomonę apie aptartus veikėjus. Su kuriuo iš jų labiausiai norėtum draugauti?

Remdamasis (p. 124), 1 ir 2 užduotimis savo pasirinkimą pagrįsk. Gali naudotis čia pateikiama pradžia.

Labiausiai norėčiau draugauti su, nes

.....

Be to, ir

.....

Atlikęs užduotis įsivertink.

